פרי הארץ — ויקרא

נשאל מאמר שואלין ודורשין כו' קודם לפסח שלשים יום, רבן שמעון בן גמליאל אומר ב' שבתות.

פתח הרב, החדש הזה לכם, שישראל מונין ללבנה שהיא המאור הקטן לממשלת הלילה כי קטן יעקב, ואומות העולם שהם עשו בנה הגדול, מונין לחמה שהוא המאור הגדול לממשלת היום, אשר לכאורה תמוה, וכן עניני הקרבנות, שפירש רש"י ז"ל, אדם כאדם הראשון שלא היה לו גזל. כי יקריב מכם וכו' לה'. מן הבהמה וכו' תקריבו את קרבנכם. והתמיה להיות מעשה בהמה מקרבין את האדם לה' יותר ממעשה עצמו, ומה ענינים.

אם אמנם סוד ה' מבואר בזהר, אבל בכדי להבין דרך כלל, הנה הוא מאמר דוד המלך עליו השלום, אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי, אשר המשל בזה פי חכם חן, אם עבד מלך הקנוי קנין כסף, הוא צריך לשמירה מעולה שלא ימרוד ויעזוב המלך ויברח, הוא שצריך לאסרהו במוסרי עבותות או תפוס שלא יחזור לקדמותו קודם היותו עבד המלך, או על עונש איזה מרידה שעבר עליו, מה שאין כן עבד יליד בית, בן שפחת המלך שלא ידע ולא ראה מעולם שום מקום חיותי' כי אם בית המלך ולעבדהו, זה אינו צריך לשום שמירה, ויסורי מוסרותיו נפתחים כי פתוח הוא מאתם על העדר מרידתו וגודל הביטחון בו שלא יברח.

והנה ידוע מאמר כי אתה מחיה את כולם, ואין שום תנועה קטנה או גדולה בלתו, וכל המעשים דבורים ומחשבות הוא החושב והאומר והעושה ואף על פי כן הכל תחת הבחירה אצל האדם לכל אשר יחפוץ יטנו, כתחלת סדר הבריאה שהיה ברצון פשוט, כמו כן גם עתה שמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית על ידי הרצונות של כלל ישראל, בכל דבר ודבר שהם מכניסים, הוא שמכניסים חיותו ית' באותו הדבר שרצונם רצונו, לשכנו בתוכם ותוך טומאותם לחיות הקליפות.

אם אמנם טוב ה' לכל וחיות א' נמשך מאתו ית' לכולם, כל אחד משתנה לפי ענין המקבלים, כענין השמש שעושה פעולה אחת, הוא האור והחום, מתיך דבר הנמס ומקשה דבר היבש, משחיר הלבן ומלבין השחור וכן האור מאיר לבריאים ומחשיך לחלושי הראות, הכל לפי השתנות המקבל, על דרך זה הוא חיותו יתברך הנמשך מאתו פשוט לכולם ומשתנה אצל כל אחד לפי ערכו, ואינה יכולה להתפשט בו בפשיטותה הראשון מבלתי יכולתו לקבל, הוא שאמר דוד היותו עבדו בן אמתו ואינו יודע כי אם אותו באשר הוא חיותו, לכן פתחת למוסרי מחשבתו שיחזרו לפשיטותם.

והנה מאמר שאין יתרון לחכם עם הכסיל כמקרה זה כן זה, וכל מעשה האדם הכל א' הם כענין החרישה והזריעה מאכל ומשתה וכל עניני האדם אשר גם האבות עסקו בכל עניני המעשה ואין שום חילוק בין זה לזה, כי אם הרצון האמיתי אם הוא לה' או לעצמו, ונעלמה מעיני כל חי מי הוא זה ואיזה הוא שכנגדו, שהרי זה אוכל ושותה וכן זה, פעם שמח ופעם כועס מיצר ודואג וכן זה, ואינו ניכר כי אם על ידי סימן בפעולה מעשית, כמאמר אבימלך ליצחק ראה ראינו כי היה ה' עמך, ולא ראה והבין בחפירתו הבארות ושארי מעשיות כי אם על ידי הצלחת אותו דבר שהיה לסימן.

וכבר אמרו ז"ל בכל מעשה האדם, צדיקים ילכו בם בכוונתם בלתי לה' לבדו ופושעים יכשלו בם, ואמרו עקב אשר שמע אברהם שקיים כל התורה והכל במחשבתו מתוך מעשיות בעניני העולם, והנה נקודת עצם האמת ה' בכל מעשה היא תכלית חכמה מאין תמצא, ואינו ניכר ומאיר לעולם המאור שבה והבהירות, להיות העולם חסד יבנה וכל המידות שמש ומגן ה' כידוע, מה שאין כן אור העולה למעלה מן המידות מופשט מכל תמונת המידות וחשוך הוא לעין השמש שהם המידות, כי אם למעלה מן השמש והיה אור במושבותם, כענין מי שלא טעם ולא ראה מאורות מימיו איך אפשרותו הבנתם.

והוא מאמר אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש, כי החכמה שהוא אות י' כולו שחור ואין בתוכו שום בהירות ככל האותיות, והטעם ששזפתני השמש הם המידות, לכן חשוך הוא לעיניהם, אבל כל האורה ושמחה הוא אחר שמגלה עמוקות מני חושך, וזהו שאין כל חדש תחת השמש, שהרי החדוש הוא החכמה שהוא הראשית, כמאמר כולם בחכמה עשית שהוא למעלה מן המידות, מה שאין כן תחת השמש אין כל חדש והוא הנקרא ג' ראשונות ונקראים מזוזות השבעה שערי הנפש המבוארים בספר יצירה, שהם האזנים והעינים והחוטם והפה, שכל אלו הם שערים לה', צדיקים יבאו בו על ידי מזוזות השערים, שהוא כונתם בלתי לה' לבדו ולכן נקראים מזוזות כי על ידי מחשבה זו מות מן השערים אפילו במעשה ועסק גשמי' עם השערים, הכונה בגשמית שהם אחורים כידוע, הוא כונת שם אחורים שבמזוזה שכנגד שם הוי' אלהי', ובחזירתו מן הגשמים ועסקיהם לתכלית חכמה ותשובה כמעשה האבות וחנוך שהיה תופר סנדלים הוא עיקר שלימות היחוד שם הוי', שבתחילה נקודה ואחר כך התפשטות ואחר כך המשכה ואח"כ הולדה, שהנקודה אינה ניכרת ומתגלית כלל כי אם על ידי ההולדה, ממילא מובן הכרח היות הנקודה תחילה על כל הסדר.

ובעסק כזה בגשמיות בלתי אפשרית כי אם למי שאומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, שאינו על דרך הטבע כאדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה, הוא ענין מעשה הקרבנות מן הבהמה שהם הגשמיות, מתקרב יותר להקב"ה בכוונתו בלתי לה' לבדו, שאינו ניכר ומתגלה במעשיו כלל, כענין הי' שהיא שחרחורת כולה ועיקר תלויה בו, וזהו שואלין ודורשין בהלכות הפסח כידוע, שפירושו פה סח, שהוא הדבור שהיא המדרגה היותר תחתונה בכל דבר כידוע והדרישה בפה סח צריכה להיות שלשי' יום קודם שהוא השלש ראשונות.

שבת שבתוך הפסח

וספרתם לכם ממחרת השבת (שמות כג, טו) נאמר בזוהר (ח"ג צז.) כההיא איתתא דיתבא ביומי מסאבותא. הענין ידוע למאמינים ברוחניות וחיות ניצוצות הקודש שבכל דבר גשמי ודבורים ומחשבות ומדות ורצונות אשר הכל מיד ה' השוכן בתוכם ממש וכלתו אין שום חומר וצורה טעם וריח וכולם פגרים מתים בלתי נמצאים כלל בלא הויותו, אבל כל מציאותם ועסקם בעולם הוא ית' בעצמו חיות הקודש וחי החיים.

והנה צמצום החיות הקודש שבתוך כל מתגשמים נקרא גלות השכינה כי הצמצום הוא גלות להשוכן בתוכם, ולהיות קודש ישראל עלה במחשבה תחילה והכל נברא בשבילם הרי שהכל מתנהג על ידם ויש לאל ידם להעלות השכינה מעלה מעלה או להורידה ח"ו מטה מטה ע"י עסקיהם, שכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם אפילו בתוך הקליפות (עי' ח"ז תס"ט קח:), וזהו חיות הקליפות ר"ל כשנמשך אחד מישראל אליהם הרי השכינה שממשיך עמו מחיה הקליפות והמותרות הנמשך מן השכינה לחיות הקליפות הוא הנקרא בשם כתם וטומאה כי היא רוחא דמסאבותא השורה על האדם הממשיך בזה, ומאז והלאה מבלתי יכולתו להתדבק בקדושה אחרי היות גשמית רוחא דמסאבותא אשר עליו מסך המבדיל בינו ובין הקדש עד שיטהר מטומאתו הנ"ל, וכל היותר שחטה שטים העמיק (ע"פ הושע ה, ב) שאולה לכנס בעומק הקליפות צריך להתאמץ ולעלות יותר מדרגא לדרגא ולהמשיך עליו רוח הקדש במקום הטומאה שיוצא משם, כידוע שאין שום ריקות בעולם כי אם מקבל טומאה או טהרה וקדושה (עיין זח"ג נא: ועיין לקמן פ' אחרי).

ולכן כשיצאו ישראל ממצרים שהוא עומק הקליפות בכדי לקבל התורה, בינת נבונים תסתתר עד אחרי ספירת ימי טהרתם מדרגא לדרגא חמשים יום שהם שערי בינה ותשובה לשוב מדרכם הראשון ולזכך חומרם, ובלתי זה לא היו יכולים לקבל הבינה והחכמה שהוא התורה.

והנה התשובה הזה נוהגת בכל עסקי עוה"ז היא הנקרא חכמה תתאה שהוא ענין בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו) להיותו עוסק בכל עניינים גשמים בדביקות והתקשרות השכינה חיות הקודש שבתוכו, דרך משל הטעם שבכל מיני מאכל או חיות וקיום כל דבר ודבר הוא השכינה שבגלות, והנה כל זה החיות וקיום הוא המושג לאדם יש לו חיות הקודש משאינו מושג גבוה על גבוה שומר (ע"פ קהלת ה, ז) המשפיע וממשיך חיות בתוך המושג, הוא הנקרא אור מקיף ורב טוב שאינו יכול ליכנס ולהתצמצם בתוך אותו הדבר לכן נשאר בסוד אור מקיף את החיות שבתוכו, ואם האדם עוסק בכל ענינו בדביקות השכינה וחיות הקודש שבתוכו וממנה נמשך להתקשרות האור מקיף שהרי יש המשכה מזה לזה הוא הנקרא יחוד קוב"ה ושכינתיה, ועסק עוה"ז כזה הוא בירור יותר מן הקליפות שאפשר להגיע לקבלת התורה שאין למעלה הימנה כמעשה חנוך שהיה תופר מנעלים (מדרש תלפיות ועיי' לעיל פר' ויקרא).

וזהו ענין יציאת מצרים בלילות, כי יציאת מצרים נקרא היציאה מן הקליפות ולילות בקרא כל גלות השכינה המצומצם בתוך שום דבר, וזהו (ברכות יב:) ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא כל ימי לרבות הלילות כי מלת כל מורה על החמשים שערי בינה ותשובה והם הנכללים בכל עניני עוה"ז בז' ימי הבנין, שהרי עולם חסד יבנה שהם ז' פעמים ז' מ"ט ימי הספירה לשון ספיר וזכוך החומר, וספרתם לכם כי מלת לכם מורה על עניני עוה"ז כמאמר (פסחים פח:) חציו לכם וחציו לה'. וזהו שתזככו ברור וספיר גזרת הלכם ממחרת השבת תספרו שענין מחרת הוא השאינו מושג שהרי אינו מושג כי אם היום ולא המחר, וכן השכינה שבתחתונים והדביקות עמה מהיכן תהיה הארתם וספירתם מן המחרת הוא השאינו מושג, וכן מדרגא לדרגא מן המושג לשאינו מושג עד חמשים יום. וזהו ענין הגדלות על דרך משל שהרי חיות התינוק והגדול שוים הם מלבד שחיות ושכל התינוק הוא בהעלם ואינו מלובש באברים שידעו האברים להתנהג בהשכל משא"ב הגדול, כן דרך כל הדביקות ויחוד קוב"ה ושכינתיה בעניני עוה"ז או מעשה המצות והתורה הוא להתדבק דביקות גמור ולהמשיך ולהלביש על עצמו אותו חיות הקודש השוכן בענין עסקיו ודבורו מצותיו תורתו ותפלתו זהו שמזכך האברים והחומר מן הקליפות, כי בהכניסו את השי"ת בתוכו שם נתפרדו כל פועלי און, ואחרי התלבשו בדביקותו הוא גדלות השכל שמכניסו לפנים וממילא צריך להיות אור מקיף יותר גדול עד כי יגדיל תורה ויאדיר: